

Inledning

Den intima relationen mellan nationalstat och statens dominerande språk är ett villospår som flitigt exploateras av Europas höger- och extremhögerpartier – rättigheten att få vistas i ett land och kravet att behärska ett språk tas ibland för givet, men bör just därför utmanas.

Förhållandet mellan nation och språk sätts på sin spets i detta nummer av *Kritiker* som utgår från rumänskspråkig litteratur och litteratur från Rumänien. Numret är en del av tidskriften *Kritikers* övergripande arbete kring översättning som har pågått under 2018.

Bland Rumäniens omkring tjugo miljoner invånare finns befolkningsgrupper som i första hand talar ungerska, romani eller tyska. Rumänska talas också utanför nationalstaten Rumänien, framförallt i grannlandet Moldavien samt i den stora rumänska diasporan. För att samla texter under beteckningen rumänska litteratur behöver man därför förhålla sig till både språkliga och geografiska gränser, och läsa översättning genom dessa gränser.

Den rumänska översättaren och poeten **Nora Iuga** har introducerat flera tyskspråkiga rumänska författare till rumänskan. För *Kritiker* har hon skrivit en essä om den rumänsk-schweiziska författaren **Aglaja Veteranyi**, vars roman vi publicerar ett utdrag ur. **Mihók Tamás**, som till vardags rör sig mellan rumänska och ungerska, och översätter sina egna dikter mellan språken, presenteras med två dikter. Skådespelerskorna och dramatikererna **Mihaela Drăgan** och **Zita Moldovan**, vilka grundade teatergruppen Giuvlipen, har för *Kritiker* skrivit ett samtal om hur språk och särskilt romani fungerar i deras pjäser. **Gabriela Adameşteanu** berättar i inledningen till utdraget ur sin roman, *Midlertidig tilstånd*, om sin relation till det franska språket och vad den franska litteraturen betyder för henne.

I Moldavien är diskussionen om vad rumänskan som talas där ska kallas – moldaviska eller rumänska – del av en större debatt om politisk tillhörighet. Landet har historiskt varit del av både Sovjetunionen och Rumänien, samt det självständiga Bessarabien. **Dumitru Crudu**, som vi publicerar en novell av, leder varje lördag en skriv-workshop med

moldaviska ungdomar på stadsbiblioteket i Chişinău, **Lördagsgruppen**, vilka presenteras i detta nummer med en kollektivt skriven dikt. Även den rumänska poeten **Moni Stănilă**, som vi publicerar dikter av, bor i Chişinău. Hon är en av organisatörerna bakom litterära samtal och läsningar som inträffar varannan helg på Chişinăus stadsbibliotek. Då bjuds framförallt rumänska författare in, och den moldaviska och rumänska litteraturvärlden flyter samman.

På senare år har det uppstått en renässans kring den rumänske författaren **Max Blecher**, som föddes i en judisk familj i norra Rumänien år 1909 och dog blott tjugoåttio år gammal. Den svenske författaren och kritikern **Henrik Nilsson** har skrivit en essä om honom. Många författare uppger honom som inspiration, däribland **Mircea Cărtărescu**, vars roman *Solenoid* vi publicerar ett utdrag ur.

I numret finns även ett utdrag ur **Ioana Bradeas** debutroman, som blev en succé när den publicerades år 2004 och dikter av **Dan Coman**, som skildrar hans upplevelser av protesterna vintern 2017.

Vid sidan om de snabba nyhetskanalerna är den berättande journalistiken en rik genre i Rumänien. Vi återpublicerar en förkortad version av **Andrada Fiscuteans** och **Sorina Vasiles** reportage som skildrar befolkningen i Timişoaras diverse relationer till stadens duvor och kråkor. Den rumänska versionen publicerades tillsammans med fotografier av **Horaţiu Şovăială**, som även står för alla fotografier i detta nummer av Kritiker.

Avslutningsvis, publicerar vi dikter av **Svetlana Cârstea**, från vilka titeln på detta nummer är hämtad. Det är dikter som är lika specifika som eviga och som kanske bäst reflekterar det här numret – ett nummer om språk och litteratur och kulturer i övergångar, och skärvor av ljus som sipprar in och ut ur dessa gränser.

Rebecka Bülow, 22 augusti 2018